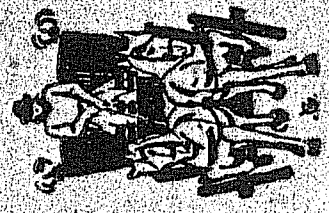

FELIX-RUTTEN

BEATRIJS

MYSTERIEPEL IN VIER TAFERELEN

FELIX RUTTEN

VERLUCHT MET TEEKENINGEN VAN
G. WESTERMANN

N. V. DE R. K. BOEKCENTRALE AMSTERDAM
1918

PERSONEN:

BEATRIJS, de kosteres van 't klooster Vrouwenperk
DE MOEDER-OVERSTE
EEN OUDERE ZUSTER
ANDERE ZUSTERS
DE TUNNMAN
EEN PRIESTER
TWEË KOORKNAAPJES
DE WAARDIN
VALENTIJN, een ridder
ELGARD, zijn hofmeester
MACHTELD, een dienstvrouw
DE STEMMEN

Tijd der handeling: eerste helft der XIVde Eeuw

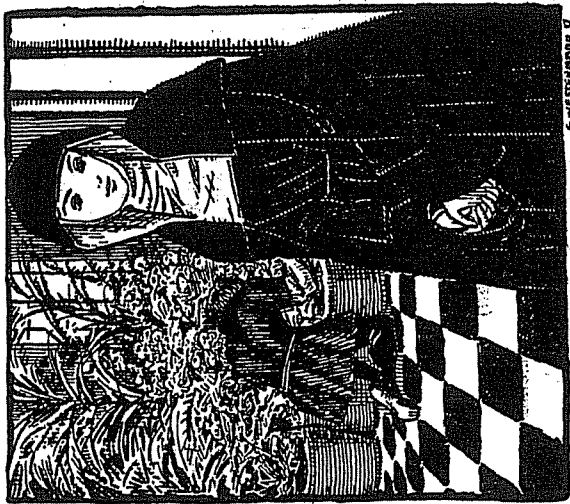
EERSTE TAFEREEL

De sakristie van 't klooster Vrouwenperk. Men ziet het binnenste der kerk door de openstaande deur; tegen een der pijlers het versterde Mariabeeld. Rechts leidt een deur naar een tweede gedeelte der sakristie, de priester-kieedkamer. Door open vensters lacht de bloeiende weelde van een zomerschen tuin, onder sirlend hemelblauw. Late namiddag.

Beatrijs

(*die een korf met bloemen vult*)

Wat staart gij met uw strakke bloemgezichten
Mij peinzend aan, als zaagt gij in de ziel, —
Margrietten met uw wijgeplooiden kraag,
En gij, fluweelige violenooogen:
Peilt gij dan de gedachten van een mensch
En weet wat onrust woelt in zijn gemoed? —
Maar dit is beuzelpraat. — Mijn werk is klaar.
Nu fluks in de kapel den vollen korf
Maria, voor haar feest, te voet gezet. —
Maar . . . laat de reseda de groene kopjes
Niet hangen als in droefheid? — Zoete geur,
Hoe draagt gij op uw donzen wiek de ziel
Naar schoone verte van herinnering . . .
Ik sluit mijn oog, en zie: daar is de tuin,
Waar Beatrijs gelukkig was, . . . een kind
Dat vlianders jaagt en denkt, dat héél het leven
Is als de tuin van 't ouderlijke huis,

Terwijl de zon zijn kinnend dak bestraalt.... —
Dit is geen tijd voor droomen, kosteres!
(Zij brengt de bloemen in de kapel)

Tuinman

(die een fuchsia binnendraagt)

Hier is het koel, bij 't lomren van de linden,
Wier groene huid de sakristie bespreidt;
Maar onder de open lucht, in 't warme kweekhuis,
Waar 't vreemd gewas in vochtige hitte tiert,
Verschrompelt haast de huid.... En schraal is 't loon.

Beatrijs

(komt terug uit de kapel)

Goed, tuinman. Haal nu nog een tweede als deze,
Zoo rond en vol van kroon, en even hoog.
Zet beiden dan ter weerszij van de beeltis
Der Lieve Vrouw. Breng deez' vast ginder, tuinman.

Tuinman

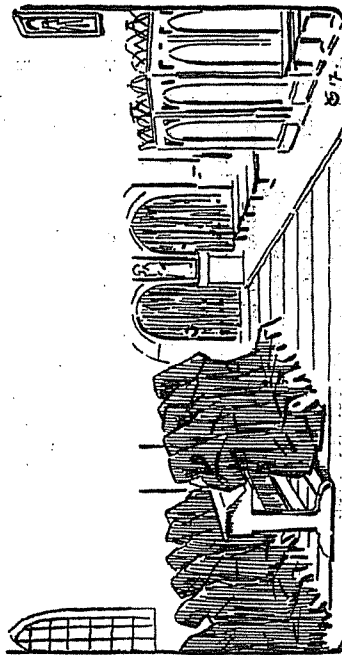
't Is warm hoor, zuster!

Beatrijs

't Is de tijd van 't jaar.

Tuinman

Gij hebt goed praten, zuster Beatrijs!
Uw sakristie is koel en 't werk is licht.
Als gij-maar 't luiden van den tijd gehoorzaamt,
Dan dekt uw tafel zich van zelf, en 's avonds
Vindt gij uw leger zacht gespreid. — Maar wij,
't Arm volk dat zwoegt in hitte en bange zorg,
En weet te morgen niet, hoe de avond eindigt....

Beatrijs

Gij zult getwee, des levens last te dragen.

Tuinman

De kinderen, nog ten arbeid veel te jong.

Tellen wèl mee bij 't daagsche brood-verdeelen! (af)

Beatrijs

Wèl klaagt gij over zorgen; maar hoe weegt
Daartegen niet een schat van vreugden op! —

Wanneer de moede zwoeger keert van de arbeid,

Snellen zijn kinderen hem verblijd te moet

En kruipen op zijn knie; en langs zijn haren

Strijkt zacht de hand der vroom-bezorgde vrouw.

Hij ziet haar aan, hij drukt haar aan zijn hart:

Hij kent den weemoed niet der eenzaamheid.

Tuinman

(komt uit de kapel terug)

Het zal nog warmer worden dan 't al is,

Al broeit de hitte reeds, dat al de bloemen

Gaan hangen naar den grond.

Beatrijs

Dan is het werk voor heden afgedaan.

Haal de andre nu;

Tuinman

Gij hebt het mooi gemaakt voor morgen, zuster.

Beatrijs

Ga vlug, want aanstonds is het vespertijd.

(Tuinman af)

Beatrijs

(bij de venstermissen)

O wondre stond, wanneer de zon bij 't dalen
Het blauwen blankt tot geel, met gulden schijn.....

Geen blad beweegt. De wind is ademloos,

Als lag hij slapend tusschen 't bloeiend gras.

Een enkele vogel slaat een klaar geluid,

Of hij iets wist, dat moest verborgen blijven.

Hij juicht het uit, daar hij niet zwijgen kan!

En alles luistert in aandachtige stilte.

Nu is 't, of er een wonder ging gebeuren,

Ginds, onder 't heldre klaren van de lucht, —

Of heel de zon'ge hemel in muziek

Ging openbloeten en mij tot zich trekken.....

Maar hier zijn alle dagen steeds gelijk

En grijs-grauw van eentonigheid, en altijd

Is alles eender, — morgen, middag, avond.

Hoe dreef de vrees voor ongewissen strijd

Mij tot den vrede van dit stil convent.

Ik vlood de wereld, maar mij zelve niet. —

Daar scheert een zwaluw onder 't blauw! Nog een:

Zij gaan getwee, in liefde trouw vereend.

En dageraad en zon en storm en nevel

Kleuren in tintenwissling, immer nieuw,

Den diepen achtergrond van hun geluk. —

Ach, ik ben niet gelukkig.....

Tuinman

(brengt de andere plant)

Zuster, deze?

Beatrijs

Goed, tuinman, plaats die tegenover de andre.

(Tuinman af)

De zomer wolkt zijn geur in vlaag op vlaag
Door 't open venster, of hij lokte en riep.
Nu staat het veld in bloei, en 't is de linde
Die met haar bloesembellen geuren luidt:
Des zomers geurige genuchten.... Ach,
Hoe spreken al de dingen die ik zie
En hoor, en alle geuren, vreemde wondren,
Die 'k niet bevat. Hoe grijpt het al mijn ziel
Met zachte handen aan, en rukt mijn voelen
Onder 't bereik weg van mijn zwakken wil.

Een oudere zuster

(uit de kapel komend)

Ach, zuster Beatrijs, wat hebt ge 't mooi
Gemaakt voor morgen om de Lieve Vrouw.
't Is als een paradys van zomerbloemen
Bij 't beeld der moeder, en zij lacht verheugd.
Weet gij waarom 'k zoo blij ben?.... Morgen, zuster,
Vier 'k de verjaring van mijn intrée hier.

Beatrijs

Gij viert uw feest? En hoeveel jaar is 't her?

Zuster

Dat weet ik niet. Maar 't is héél lang geleden;
Want ik ben oud geworden sinds, en 'k was
Nog haast een kind toen 'k hier den sluier nam.
Dus moet het lang zijn! Maar ik kan niet tellen.
Voor God telt niet de tijd, — alleen het werk.

Beatrijs

En waart gij al dien tijd tevreden hier?

Zuster

Hoe kunt gij 't vragen?

Beatrijs

Hadt gij nooit verlangen?

Zuster

Waarheen, mijn kind? Wil één van ons terug
Naar wat zij willig opgaf? — Elke dag
Bracht dieper mij tot aller vreugden hart,
Naar 'k dieper drong in de verborgenheden
Der wondre liefde Gods. Maar och, dit weet
Buiten deez' dremplen géén. Dat weet gij wèl,
Gij altijd vrome en ingetogen ziel! —
Is 't nog geen tijd ter vesper?

Beatrijs

Neen, nog niet.

Zuster

Ik ga. Ik dank u, dat gij toch zoo mooi
Voor morgen hebt versterd, mijn Beatrijs. (Af)

Beatrijs

Ik word geschokt door tegenstrijdige stormen. —
Hield één den spiegel voor mij zelf en zag
Ik klaar, wat ik onduidelijk voel... mijn God..

Tuinman

(die uit de kerk terugkomt)

Is er niets anders, zuster Beatrijs?

Beatrijs

Gij moogt wel gaan. Er valt niets meer te helpen. —
Gaat gij nu straks naar huis?

Tuinman

Nog niet, nog niet
Ik blijf tot avond aan mijn tuinwerk. Neen,
Zoo vlug is 't niet gedaan!

Beatrijs

Wat ruikt zoo zwoel?

Is dit de linde alleen?

Tuinman

Men speurt het hooi.
Het staat in stapels door de beemden ginds.

Beatrijs

Dan is de zomer vol.

Tuinman

O, 't wordt nog warmer.

Beatrijs

Als nu de rosse maan door 't loover schijnt
En zilver drupt op 't drijven van den stroom,
Onder de bloemenschermen van de vlier,
Dan is het wonderzoet te dwalen buiten,
Door 't schemerend mysterie van den nacht.
't Gesneden gras en 't bloeien van de lindes
Vervult de schoone sfilte met den geur,
Die 't hart verweekt en wekt vergeten droomen.
Dan schrijden de gelieven door het land,
Zacht fluitrend tot elkaar, gebogen hoofds,
Elkander toegeneigd in zoet geheim....

Tuinman

Nu is het goed te liggen in de zon,
Met de oogen toe, de handen onder 't hoofd,
En enkel zich te koestren, niet te denken....

Beatrijs

Ach, niet te hoeven denken, — en te leven!

Tuinman

Hebt gij geen ouders meer, of magen, zuster?

Beatrijs

Hoe vraagt gij dit? Ik ben sinds lang een wees.

Tuinman

En ook geen vrienden die u trouw gedenken?

Beatrijs

Ik had in 't leven ooit één enklen vriend;
Maar dit is lang geleên. Ik was toen jong.
Maar hoe....?

Tuinman

Er kwam een jonker ginds ter herberg:
Die vroeg bezorgd naar zuster Beatrijs.

Beatrijs

Die vroeg naar mij? Een jonker die mij kent?
Wat vroeg hij dan?

Tuinman

Hij kent u van voorheen,
Toen ge, als een roos te plukken, jong en frisch,
Het leven minnend, speelde in vaders tuin.
„Hoe vaart zij nu, mijn zuster ééns, bij spel
En blijden dans, — nu droef en grijs gesluiert?“
Zoo hoorde ik op meewaagen toon hem vragen:
„Heeft zij den hoogen bios nog van voorheen?“

Beatrijs

Och, Beatrijs is bleek en krank geworden
Als de geknakte roos. — Maar wie is hij?

Tuinman

Ik weet geen naam. „Is zij gelukkig?“ vraagt hij,
„Is Beatrijs gelukkig in 't convent?
Geef mij naar waarheid antwoord, dat ik wete...”

Beatrijs

En gij, — wat was uw antwoord?

Tuinman

Wát te zeggen?
Ik haal de schouwers op en laat hem staan.

Beatrijs

Toen ging hij heen? Waar is hij heen gegaan?

Tuinman

Hij bleef, en starend zit hij, in gepeinzen,
Onder het wingerende wijnpriefel,
Den koelen kroes vergetend waar hij toeft,
En schijnt in beeldenrijken droom verzonken.
Zijn oogen zien alleen de kloostertinnen,
Of turen op de kleine, ronde poort,
Waar bedelaars een karig maal verbeiden.

Beatrijs

Genoeg, genoeg.

Tuinman

Toen vroeg hij mij nog dit:

Hij wilde graag de warme kassen zien
En 't rijk gewas der welvoorziene tuinen.

Beatrijs

Hij vroeg u dit?

Tuinman

Ik zeide dat hij mocht.
Hij schijnt voornaam en, minlijk van manieren,
Bedeelt hij, zonder tellen, wie hem dient.

Beatrijs

Zijn haar is donker en zijn oog zacht blauw,
Door donker wimperpaar beschaduwd....

Tuinman

Juist.

Beatrijs

Als hij 't niet is, de makker mijner jeugd, —
Wie zou mij zoeken in mijn eenzaamheid,
Als Valentijn? — O God, dan wees mij mild.

De priester

*(die de vespers gaat zingen, treedt brevier-biddend
de sakristie binnen, om zich naar de kleedkamer te
begeven)*

Geloofd zij Jesus Christus, goede zuster.

Beatrijs

(zijn groet beantwoordend)

Vader, — in eeuwigheid.

Beatrijs.

Priester

Is 't nog zoo vroeg?
Gij luidde nog ter vesper niet, mijn kind?

Beatrijs

Ik ij: 't is de uur. — Wacht, tuinman, ga en zie
Of er nog niet een ander fuchsia
Ginds is, — een weinig grooter nog dan de eerste
En ietwat voller ook, en breng die hier. (*Tuinman af*)

Beatrijs

(*die de klok luidt; het zeel hangt in de sakristie*)
Is 't Valentijn? De klok verkondt mijn vreugd
En roept mijns harten jubel over 't land,
Hém roepend.... Zal hij 't hooren?... en verstaan?

Priester

(*zijn gebed vervolgend, plotseling luider*)

Et ne nos inducas in tentationem
Sed libera nos a malo.

Beatrijs

Amen.

Priester

Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum
Benedicta tu in mulieribus.... (*Af*)

Beatrijs

Ach, Moedermaagd,
Heb meelij met uw onervaren kind.
Is 't dan mijn schuld dat 'k, ongelukkig hier,
Geen vrede vond voor mijn gekweld gemoed?
Was 't dan uw eigen stem niet, die mij riep,
En wenkte uw witte hand mij niet hierheen,

Toen ik — van elk verlaten wees — u weenend
Te voeten viel en vroeg om hulp en raad?
Was dit een dwalen, toen ik 't stille huis
Der u gewijden smeekte om schut en schuil?

Ik had geheel mijn hoop op u gesteld
En dacht mijn hart, den nieuwen plicht gewijd,
Nu voorts onthecht van al wat God niet was,
Gespijkerd als een wijgeschenk aan 't outer
Waar gij, Maria, troont als koningin.
Maar ach, de wereld stierf niet heel in mij.

(*Zij laat het klokkezeel los*)

Er brandt een wilde vlam die ik niet vat,
Een vlam die listig in de stille vreet
Van mijn ontvankelijk en vereenzaamd hart.
Ik doof dat vuur niet meer, en 't schijnsel gloeit
Door 't scherm der vingren, rozig-hel doorschenen.
Ben ik dan slecht, daar ik niet anders kan?
Moeder, heb medelijden met uw kind.

Twee koorknappjes

(*die in de sakristie hun koorkleed aantrekken, om
den priester naar 't altaar te geleiden. Ondertusschen
begeven zich de nonnen langs verschillende zijden ter
kapel*)

Dag zuster, — lieve zuster Beatrijs.

Beatrijs

Mijn kindren, — niet zoo luid vlak bij Gods huis.

De knapen

Zie wat wij kregen, zuster Beatrijs!

Beatrijs

Zilveren munt?

De knepen

Een vreemde jonker, zuster,

Die in de herberg russte, gaf ons dit.

Wij zeiden dat de pater wachtte: anders

Waren we vast zoo vlug niet wegeloopen.

Beatrijs

Kindren! — Hoe streelt mijn hand die zijden lokken...

Reinheid als deze, is licht verheugd. — Maakt haast. —

Vlug 't licht ontstoken voor den vesperdienst! (Af)

Tuinman

(die Beatrijs' terugkomen afwacht)

Ik heb geen struiken meer als die ik bracht,

En kan de kosteres dus niet gerieven.

't Is mooi genoeg ook voor een simpel feest

Als dat van morgen, zuster Beatrijs, —

Gij wel wát ivrig altijd in de weer...

Naar uw verlangen doet gij nooit genoeg!

Wat minder arbeid geeft niet minder zegen.

Maar gij zijt allen voor in naarsigheid.

Eer de andren nog het vaakrig oog ontsluiten,

Luidt Beatrijs de vroege morgenklok;

En 's avonds is zij nóg de laatste aan 't werk

En looft Maria met verklaarde stem,

Als reeds de stilte in alle gangen slaapt

En 't zwiigen van den nacht u gonst om de ooren.

Maria moet die lieve ziel wel hooren.

(Het orgel preludeert. De priester, in vespergewaad,

verlaat de sakristie, door de koorknepen voorafgegaan.
Wanneer Beatrijs de kerkdeur achter hen gesloten
heeft, is de muziek in de sakristie niet meer hoorbaar)

Tuinman

(die wil heengaan)

Daár is de jonker.

Beatrijs

(hem ontwarend door de open vensterbogen)

God, — 't is Valentijn.

Valentijn

Ik kwam de bloemen van uw klooster zien,

En wat uw kundig tuinman kweekt in kassen;

Maar laat mij hier bewondren wat ik schouw.

Mijn ster heeft mij geleid. —

(tot den tuinman) Ik volg u straks. —

(Tuinman af)

Beatrijs

Heer, spreek aldus niet tot een kloostervrouw.

Valentijn

Schoone, voor altijd lof en liefde waard,

Zie 'k dus u weer, als bleeke Beatrijs?

Beatrijs

Wat wilt gij mij? Komt gij uit deernis hier

Tot de arme, die gij in haar jeugd verliet,

Wat hebt gij mij te zeggen dat ik wete:

Uw hart is goed en uw bedoeelen edel? —

Maar komt gij dus in onbewaakte stonde
Met vleitijf en tooverspel van taal,
Die onervaarnen tot misleiding voert,
Dan keer weerom; mij schut de kloosterwijle.

Valentijn

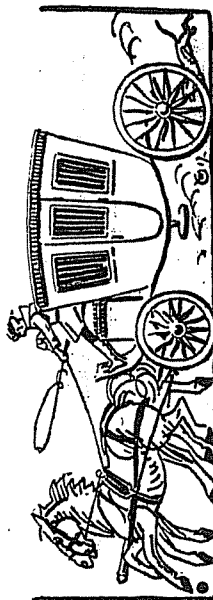
Zoo 'k hier u al in stille scheemring zoek,
Draag 'k dan op overmoed wel roem voor u,
De macht misbruikend mijner kloeke hand?
Neen, 'k kom door niets dan open deuren hier.
Mijn fierheid legde ik bij den dorpel af.
En beedlend sta 'k hier vóór u, Beatrijs, —
Een bedelaar die bidt om medelijden.

Beatrijs

Wat wilt gij, Valentijn? Ik vat u niet.

Valentijn

Zie, sinds de lust ten leven in mij rees
En 'k toog op dwaaltocht, heel de wereld door,
Vielen in 't eerst mijn driesten, trotschen zin
Wel vreugden vele, en overal, ten deel.
Hoog zong de luit, bij 't schuimen van den kroes.
Maar was dit méér dan schuim? 't Bleek altijd minder
Dan korlig zand, dat door de vingers glijdt.
In alle volrijkheid van feest aan feest
Was 'k immer eenzaam. Wat mijn hart begeerde
Bleef onbereikt. Mijn ziel, ná 't drinken dorstig,
Ging onverzaad van 't overvloedig maal.
Ik zocht voor vluchtig heil een vast geluk.
Dat gaf me nóch bezit — want ik ben rijk —
Noch de eer die gul mij werd alom geboden,
Noch, wat ik 't meest van alles najoeg: minne.
Maar immer....

Beatrijs

Spaar mijn ooren.

Valentijn

Maar immer waakte ik uit den vluchten roes
Met waiging van mij zelf en mijn bestaan.
Vêr bleef 't geluk mij wenken, dat 'k verloor,
Toen 'k uit de dreven mijner jeugd gevluucht,
Mijn speelgenoot, u achtloos achterliet.

Beatrijs

„Mijn speelgenoot”

Valentijn

Ik zweef u, liefste mijn,
Ik vond die vreugd geen stonde sinds weerom! —
Maar gij, zijt gij gelukkig?

Beatrijs

Valentijn

Valentijn

Zijt gij gelukkig, zuster Beatrijs?

Beatrijs

Ik gaf mijn hart aan Jesus en Zijn moeder; —
Niets maakt die trouwbeloften ongedaan.

Valentijn

Wat beven dus uw lippen wijl gij spreekt?

Beatrijs

Zou 'k niet ontroerd zijn, — als ik 't al herdenk?

Valentijn

Ik vraag u ééns nog, zuster Beatrijs,
Of gij gelukkig zijt in dezen staat?
O zeg mij „ja”, maar zij 't met eertijk woord.
En 'k zal verlost zijn van de wreede wroeging,
Dat 'k mij een veilig heil ontgippen liet.
Maar vindt ook gij niet wat uw hart bevredigt,
In weduwschap van strenge maagdelijkheid,
Dan spreek, eer 't andermaal te laat is, — spreek
En laat mij, klager, hooren naar uw klacht,
Opdat wij beiden, beedlaars voor elkander,
Elkaar bedeeelen met gelijke gift.

Beatrijs

Wat wilt gij, Valentijn? Ik gaf mijn woord:
Ik heb mijn trouw geofferd op 't altaar.

Valentijn

Gij zegt genoeg, al zegt gij 't niet met woorden.
Mij duidt de klink der stem genoeg. Ik weet. —
Gij werd gedwongen, zonder wil of weten,
In 't leven eenzaam staand en onbeschermd,
Door 't droef beseffen uwer hulploosheid,
Tot de afgrond binnen deze onzaalge muren.

Beatrijs

Neen, zálíg zijn zij, die hier vrede vonden.

Valentijn

Gij zocht hier, wreed u zelve, vree vergeefs.

Beatrijs

Ik vroeg beveiliging.

Valentijn

En vindt gij heil ?

Beatrijs

Ik heb in trouw vervulden-plicht getracht,
De vreugd te vinden van 't gerust.gemoed,
En zuiver was de meening van mijn werk.
Ik trachtte God te minnen boven al,
En diende de Madonna met gebeden.
En menig.eerbewijs uit vrijen wil;
Maar sterker was de macht die, als een wind
Mij woei, met mijn gedachten en verlangens,
Naar de aardsche vreugd en wat der wereld is,
En 'k wilde weg. Maar ach, waarheen.... waarheen ?

Valentijn

Ik ben de trooster in uw nood, mijn kind.

Beatrijs

Ach, als ik kindren zie, word ik bedroefd.

Valentijn

O Beatrijs, de dagen van weleer
Staan lachend voor den drempel van dit huis,
Hun witte handen en hun schoot vol rozen.
Zij wenken u naar buiten, in de zon;
Zij roepen u naar blijder dag en heil,
Waar 't leven u de gouden poort ontsluit
Naar 't land van zomerrijken overvloed,
En juicht met nieuw gezang uw komst vooraf. —
Hebt gij mij lief als vroeger ?

Beatrijs

Valentijn,
Bekoor mij niet. Verdwaas mijn hart niet heel !

Valentijn

Niet allen is het leven tweemaal gunstig.
Kom, volg mij waar 't ons samen nootd en beidt,
En maak mij van een beedlaar tot een prins.
Ik heb alleen naar ù getracht en zie :
Uw hart verwachtte mij met ongeduld
En vloog alree verlangend mij te moet.
Wat toeft gij ? Kom, gekooide nachtegaal;
De tente roept. Wees vrij — o kom — en zing !

Beatrijs

Hoe kan ik, Valentijn ? Dit heilig kleed....

Valentijn

Straks neemt de nacht u in de wijde plooiën
Van 't sterrelend gewaad, en zijt gij vrij.
Aan de andren zoom der aarde bouw 'k uw huis,
Waar geen u deert met blikken of bedenking;
Want ik ben rijk....

Beatrijs

Rijk.... rijk, mijn lief ?

Valentijn

Zoo rijk

Dat u vorstinnen in haar pracht benijden,
Wanneer gij statig aan mijn zijde schrijdt,
In witte zij van slepend siergewaad,
Met goudsieraën om hals en arm en vingren
En wijd ommanteld met gevoerd fluweel,
Met sneeuw bedonsd van smetloos hermeliën.

Beatrijs

Hoe zal die pracht mijn schande dekken, lief ?

Valentijn

Wat ligt er schande in 't volgen van den weg,
Die werd van eeuwigheid voor u gesteld?
Gij waart een doolweg, ingeslagen, lief;
Kom, waar 't uw roeping is, te leven; kom.

Beatrijs

En gaf 'k u — trouweloos aan God — mijn trouw,
Hoe lang zult gij uw woord mij houden?

Valentijn

Eeuwig.

Beatrijs

Maar neen, dit kan niet zijn. Onmooglijk... Neen!

Valentijn

Ik kan niet langer zonder u bestaan.
Ik wil niet langer leven zonder u!
Gij smacht naar vrijheid uit den sombren nood.
Ik smacht naar al wat ik met u verloor.

Beatrijs

Bekoor mij niet!

Valentijn

Mijn lief...

Beatrijs

Ach, hoor mij aan,

Valentijn

O Beatrijs, hergeef mij 't oud geluk
En maak het nieuw, en geef 't uw lieven naam.
Gij zijt de nieuwe morgen van mijn heil
En draagt mijn zon in uw geheven hand.

Beatrijs

Mij duizelt voor de diepte waar ik staar.

Valentijn

Ik roep u met de stem der morgenzon:
De degeraad bestroot uw weg met bloemen.

Beatrijs

Terug, terug!

Valentijn

De morgen blankt uw pad,
En bouwt uit licht en klaarte een wit paleis
Voor liefdes zegepraal en hooggetij.

Beatrijs

Ach, kon ik doof zijn.

Valentijn

Ik heb u lief...
Sluit uw hart mij niet.

Beatrijs

Dat woord!

Valentijn

Ik heb u lief.

Beatrijs

Dat wondre...

Valentijn

Liefste, blonde Beatrijs,
Ik wil voortaan voor 't alleen nog leven:
Het leven zonder u is mij de dood.
Weerhou den pijn.

Beatrijs Mijn God.
Valentijn Mijn noodlot wacht.
Beatrijs
Wat moet ik doen ?
Valentijn Beveilig uw geluk.
Beatrijs
Ik weet niet wat 'k bezin. 'k Verderf mij zelf.
Valentijn
Gij redt ons beiden.
Beatrijs Liever sterf ik.
Valentijn Leef,
En red mij voor mijn heil.
Beatrijs Mijn ondergang.
Valentijn
Ik zweer u, lief, dat ik u liefheb, u,
En tot de rijpte der voldragen dagen !
Bij alles wat gij wilt, bezweer ik u,
Bij alles wat u heilig is, — bij God
En bij de Moeder Gods ...
Beatrijs O zwijg. Dát niet!

Valentijn
Geloof mij dan.
Beatrijs Hoe mag ik naar u hooren ?
Valentijn
Verstoot mij niet.
Beatrijs Ik nam té graag u aan.
Valentijn
Zoo kom met mij.
Beatrijs Waarheen u volgen ? Ach ...
Valentijn
De wereld lacht u toe.
Beatrijs Mijn harte schreit.
Valentijn
Toef niet !
Beatrijs Wie neemt zoo ras zoo zwaar besluit ?
Valentijn
Hebt gij mij lief, dan is 't besluit genomen.
Beatrijs
Ik kan noch volgen, noch verlaten u.
Ik wankel tusschen willen en niet-willen
Op 't scherp van mijn besluiteloosheid, lief ...

Valentijn

Maak kort beraad. De tijd dringt.

Beatrijs

Wreede martling.

Valentijn

De heilige dienst zal ras ten einde zijn:
Dan is het gunstig oogenblik voorbij.

Beatrijs

Dit scheidt of bindt ons beiden dan voor immer?

Valentijn

Ik wacht met paard en wagen u deze avond,
Bij de achterpoort van 't huis, als alles slaapt.
Dan waakt geen spiedersoog. Ons dekt de nacht.
En eer de morgen zijn bazuinen steekt,
Zijn wij twee reizende in een ver, vreemd land.
Gij komt? Beloof 't.

Beatrijs

Ach, Valentijn...

Valentijn

Gij komt.

Hoe dank ik u voor dit, mijn lief, mijn al.

Zij 't woord met kus van mond aan mond bezegeld.

Beatrijs

Hier niet. Neen. — Ga.

Valentijn

Deez' nacht... De tuinpoort...

Beatrijs

Ga.

Valentijn

Ik heb uw trouw.

Beatrijs

Ik sidder.

Valentijn

Liefste?

Beatrijs

Ja.

(*Valentijn af*)

'k Heb toegestemd. Hij heeft zijn trouw gegeven.

(*De kerkdeur gaat open. 't Orgel speelt. Door de knapen voorafgegaan, keert de priester van 't altaar terug. In de eerste sakristie leggen de kinderen hun roketten af*)

De knapen

(*tot Beatrijs*)

Wanneer begint de mis voor morgenvroeg? —

Zij hoort niet! — Zuster Beatrijs...

Beatrijs

Wel, kindren?

De knapen

Wanneer is morgen mis?

Beatrijs

Och, als gewoon,

Op 't Zondagsch uur. — Nu moogt gij gaan voor heden.

Maar morgenvroeg op tijd zijn!...

De knapen

Ja, ja, zuster. (*af*)

Beatrijs.

Beatrijs

Ook als gij 't luiden niet mocht hooren. — Ach...

Priester

(na 't koorgewaad afgelegd te hebben, heengaande)

Dag zuster Beatrijs. Zij God met u.

Beatrijs

En met uw geest, mijn vader.

Priester

Dank. Tot morgen. (af)

Beatrijs

(alleen)

Onwaard'ge die ik ben. Mijn God, mijn God.

Zult gij mij treffen om mijn trouwloosheid,

Daar 'k nu mijn kloosterlijk gewaad besmet?

Ik snak naar vrijheid... want ik stierf van wee

In deze omtraliede eenzaamheid der ziel.

Verwerpt gij mij voor uw vertoornd gelaat,

Nu 't krimpand hart mijn plicht mij doet verzaken?

Genade, Heer. Ik kon, — ik kan niet anders.

Ach, zijn voor 't smeeken mijner arme stem

De poorten uwer deernis nu gegrendeld?

Moeder Maria die barmhartig zijt

En houdt uw harte, zevenmaal doorstoken

Met priemend staal, voor allen troostvol op,

Gij weet de smarten die wij lijden, Moeder,

En voelt de kwalen uwer kindren mee.

Het goede heb 'k toch altijd wel gewild,

Maar wis niet sterk genoeg, — en was ik zwak,

Gij weet: mij faalde kracht. Zoo viel ik. Zie,

Zoo werd ik trouweloos, een zondares,

En onherroeplijk is 't geschied... Te laat!

'k Mag niet meer opzien, Moeder, tot Uw Zoon. —

Maar Gij die nooit een, schuldige verstoot,

Maria, Troosteres, o, bid voor mij.

Bedek mijn schande, Moeder; hoor mijn smeaken,

En dek mijn zonde met uw mededoogen. —

Hier zijn de steutels, eens mijn zorg vertrouwd:

Ik leg ze weenend u te voeten neer;

Want 'k ga niet, als bevrijd een vogel vroolijk:

Ik neem met droefnis afscheid van uw beeld.

Ik huiver voor den grondeloozen nacht. —

Den sluter der u toegewijde maagden

Geef ik u weer, onwaardig hem te dragen.

U zij mijn arme ziel bevolen, Moeder.

(Steutels en kleed legt zij op den drempel der kapel)

De avond ligt over 't land. 't Is tijd voor 't Angelus.

Men gaat ter rust. — Nog eens en nu voor 't laatst.

(Zij luidt de klok)

De Engel des Heeren bracht Maria boodschap...

«Geschiede 's Heeren dienstmaagd naar Uw woord.

En 't Woord is vleesch geworden. (Zij snikt) Moeder,

[Moeder,

Zoo zegt uw kind vaarwel en luidt met klagen

Haar einde weenend uit in alle vert.

Heb deernis, Moederlief, heb medelijden...

En als ik, ver van hier, uw naam nog prijs,

Gedenk dan, ach, uw beetre Beatrijs.

(Zij gaat schoorvoetend heen)

TWEDE TAFEREEL

Zeven jaar later. Een rijke zaal in een middeleeuwsch kasteel.

Beatrijs

Wanneer mag 'k mijn gemaal verbeiden, Elgard ?

Elgard

Mij gaf heer Valentijn geen uur noch tijd,
Vrouw Beatrijs. Zijn wilkeur is zijn wet. —
Verlangt gij 't maal bereid ?

Beatrijs

Neen, ik wil wachten.

Elgard

De nacht gaat met haar open starren-vendel
Reeds lang der uren strak gelijnden weg,
Al merkt men 't stappen niet.

Beatrijs

Ik tel 't getal
Van haar minuten dubbel. — Wachten rekt
Den tijd, die ons verlangen slechts verlengt. —
En alles bangt mij... 't Aadmen van de stilte,
Het schreeuwen van een vogel in den nacht...

Elgard

Laat de uilen krassen van den steenen trans :
Hun roepen, vrouwe, is niet aan ons gericht.

Beatrijs

Ach, wie ons roepen geldt, geeft geen gehoor.

Elgard

Wilt gij den tijd niet dooden met vermaak ?
Het eedle schaakbord houdt den geest geboeid
En bant de lastige gedachte : 'n wereld
In 't klein, — het leven op een vierkant raam
Van ingelegd metaal en parelmoer.
Alleen : de spèler dritt die maatschappij ;
Géén noodlot blind, maar wilkeur, welbewust,
En inzicht zet de fijne ivoren stukken,
Hun sprong berekend met geoeftend oog ;
En scherp vernuft zet straks den koning schaak
En neemt de koningin als schoone buit !

Beatrijs

Was ik de koningin zijns harten niet ? —
Hij schrijdt zijn weg door 't leven zonder mij,
Als stond ik buiten 't spel der werkelijkheid,
En was de moeder zijner kindren niet !

Elgard

Vrouw Beatrijs...

Beatrijs

Ik wil niet spelen, neen.
Ik wil noch spel noch schuim van moote woorden.
Ga, gij bedriegt mij allen en beschimpt
De droefheid van mijn hart met lach en lonk. —
Waar is mijn heer en meester ? Antwoord mij.
Waar toeft heer Valentijn in 't nachtelijk uur ?

Beatrijs Hoe!

Elgard Dat godgewijde woord
Past best in nonnentaal en bakerpraat.
Wie leeft er wel met wat hij tast noch ziet? —
Heeft soms een mensch wél wat gij noemt „een ziel”, —
Op de armen van een man, die 't leven liefheeft,
Is dat een lastig, schreiend wicht, die ziel!
't Is gauw gewurgd...

Beatrijs Elgard, mij walgt uw taal.

Elgard
Vrouw Beatrijs, elk maakt zich 't leven draaglijk.
Wie ras voldaan is, wenschicht zich vrouw en kind,
En zet zich neer bij 't flikren van zijn haard,
En is tevree, wanneer de winterwind
Het dak spaart zijner wankle hut, en 's zomers
Het zaad rijpt dat hij spreidt op 't zonnig veld.
Maar niet eenieder is ter rust geboren
Van eng bestaan, in 't afgebakend perk
Der bezigheên door zoogenaamde plichten
Hem opgelegd. Hij waagt den sprong daarbuiten
Met list, of koen, — en weet zich, trotsch, bevrijd.

Beatrijs
Bevrijd?

Elgard Van wat gij plichten noemt, of trouw.

Beatrijs
Houd op. Van wie durft gij te spreken dus?

Elgard
Zoo vraag den heer en meester zelf bescheid.
Wie antwoordt beter u, dan hij alleen?

Beatrijs
Weet gij dan niets?

Elgard En wist ik?

Beatrijs Spreek, gij weet.

Elgard
Ik weet alleen, dat treuren ijdel is,
Om iets dat eenmaal was en niet meer is.
Wie vreugd verloor, is enkel nog bedacht
Op schaadloosstelling in een nieuw genot.

Beatrijs
Genot is geen geluk.

Elgard Maar 't maakt gelukkig, —
Al is 't van stond tot stonde, steeds opnieuw:
Een levenslange schakel van genieting;
Een eindloos aantal van gelukkige uren
Is óók geluk.

Beatrijs
Gij meent: bevrediging
Van uur tot uur, — bevrediging der zinnen;
Geen vrede voor de ziel...

Elgard De ziel.... de ziel....
Daar praat men van in kinderschool en kerk
En klooster...

Elgard

Ik spreek van menschen als heer Valentijn.

Beatrijs

Zijn trouw? ... Durft gij verdenken hem?

Elgard

Verdenken?

Wie houdt een edel ridder in verdacht?

Hem is de minste smet of valscheid vreemd.

Beatrijs

Is trouwloos-wezen anders zijn, dan valsch?

Elgard

Zoo valsch is toch wel géén door schijn misleid,
Dat hij aan „trouw” gelooft!

Beatrijs

Aan trouw gelooft? ...

Elgard

Der menschen trouw toch is gelijk de mensch,
In alles zwak en wankel, wat hij doet.

Houdt ge eed en trouwbeloften voor iets méér

Dan blijken van goedwilligheid? ...

Beatrijs

Mijn God...

Elgard

Hoe doet het lot, dat met ons leven speelt

En dobbelt blindings, worp na worp, — dan wèl

Dan wee, dan voorspoed, dan weer schá, dan sterkte,

Dan onvoorzien de dood! ... Zoo ook de mensch

Die 't leven wèl begrijpt: hij zoekt zijn vreugd
En schakelt wat hem hindert, uit den keten
Der dagen, die hij koestert als kleinooditèn,
Voor zich alleen.

Beatrijs

'k Heb in zijn woord geloofd,
En wil niet twijflen aan zijn liefde. Neen...

Elgard

God zelf weet best hoe 't is op aard gesteld,
Zelfs met wie trouw hem zwoeren voor het leven.
Denkt gij dat God op die belofte bouwt?
Hoe houdt hij niet, als in gevangnissen,
Getrailed achter staaf en grendelpoort,
De hem verloofden in konvent en kluis,
Bang dat ook zij ontkomen!

Beatrijs

Elgard... wat, —

Wat meent gij, spreek?

Elgard

Ik meen, daar is geen trouw,
Of wat dus heet. — De vriendschap duurt zoo lang
Als 't vriendlijk-wezen twee gelijkijk baat
En voordeel brengt. En liefde welkt, wanneer
De honing is gepuurd...

Beatrijs

Mijn God, wat hoor 'k?

'k Wil weten waar uw heer is, — wat gij weet.

Spreek, dat ik u niet leer versachten ook

Om veinzerij. Spreek: zoo gij achterdocht

Durft wakken! Toon mij onomwonden, Elgard,

Wat gij door woordenweefsels, wel bedacht,
Verborgten scheemren laat voor 't weiflend oog.

Elgard

Vrouwe, wat weet ik méér dan wat ik zeide. —
Mijn meester neemt het oor van dienaars niet
Tot deelgenooten voor verborgenheden.
Maar wat ik weet, is: dat mijn heer en meester
Een mensch is als een ieder, die een vreugd
In 't grijpen vindt naar schoonheid, wáár zij bloeit.

Beatrijs

Aldus?

Elgard

Klinkt dit zoo vreemd?

Beatrijs

O, Valentijn,...

Is dit uw ridderschap!

Elgard

Dit is het leven.

Beatrijs

Dus weet gij, wáár hij toeft?

Elgard

Ik weet het niet.

Beatrijs

Gij moet het weten. Zeg mij, wie het weet. —
Ga, Elgard, zadel 't beste paard, en snel
En nood hem waar hij is... 'k Beveel 't u. Ga.

Elgard

Wees niet onbillijk. Wist ik wáár, — ik vloog

En volgde uw wenken ... Maar, waarheen gejaagd,
Bij 't missen van een leidend spoor? ...

Beatrijs

Ik arme,

Ik ongelukke vrouw ...

Elgard

Ween niet. — Wat nut? —
Maar wilt gij meer bescheid, ... gij hebt uw vrouwen.
Veel beter vraagt ge een vrouw. Zoo deze in 't spel
Niet zijn gemoed als speelsters, — graag belagen
Ze als mededingsters dan een spelend paar.

Beatrijs

Laat een der vrouwen komen die mij dienen. —
'k Ontsla u. Ga.

Elgard

Heb een gerusten nacht,

Vrouw Beatrijs. (Af)

Beatrijs

Vaarwel. — Mijn bonzend hoofd
Brandt onder 't felle striemen zijner woorden,
Die als met zweepen mij tot wanhoop drijven
En persen 't bloed uit de opgezwoollen adren.
Is dit de werkelijkheid na de eersten droom?
De nacht, die licht was voor een stond, werd donker.
Er schuift een vlaag van wolken op, en wild
Giert nu de wind die stuift langs dak en tin,
Dat de oude windvaan knarst bij 't heftig keeren.
Waar kan hij zoo lang toeven bij dit weer. —
Zal dit het traag verzinken zijn? — Mij bangt.

De storm berijdt den nacht, die hijgt en brieset,
Als 'n afgejakkerd ros. — De witte bliksem
Slaat door het steenen huis, langs trap en gang
En gaat er als een gast, die weet zijn weg
Door alle deuren. Hoor!... Ik sterf van onrust.
Kom, Valentijn, zeg, dat gij mij nog lief hebt!

Machteld

Wat wenscht vrouw Beatris, op 't uur der rust
Mijn rust te storen?

Beatris

Machteld, zie, in angst

En onrust wachten wij van uur tot uur
Vergeefs des meesters weerkeer. Weet gij waar
Heer Valentijn, reeds vroeg, zich heen begaf?

Machteld

Wat vraagt gij mij bescheid?

Beatris

Hij sprak met u

Nog eer hij ging... Hij sprak tot ons geen woord,
Of 't laat zou zijn, na lange of korten tocht,
Eer hij ten maaltijd hier kon zijn, bij ons.

Machteld

Weet ik zijn wegen?

Beatris

Weet, vrouw Machteld, wèl,

Hoe gij uw meesteres van antwoord dient!
(Machteld ziet Beatris voortdurend spottlachend in
de oogen)

Machteld

Ik zeg u, dat 'k niet weet.

Beatris

Niet weet? Niet weet?

Waan niet dat 'k blind ben voor wat hier geschiedt!

Wees eerlijk, kunt gij eens nog eerlijk zijn,

En zeg: is 't waar, waarvan elkeen hier fluisstert.

Is 't waar? — Gij zwijgt. — Is 't waar? — Ik wil het
[weten. —

Stemt gij dus zwiwend toe? 'k Wil zekerheid.

Als Valentijn zijn eeden, mij gedaan,

Te schand maakt door een dienstvrouw uit mijn huis

Te stellen boven mij, de meesteres,...

Machteld

De meesteres!...

Beatris

Dan zij er niets gemeen

Meer tusschen hem en mij. — Maar gij waart nooit

Bedacht op 't wreed gevolg van ijde scherts.

Gij wilt geen vredebreuk in 't huis der meesters.

Machteld, dit was uw wil noch doel. Alleen,

Gij wist niet wat het spelen is met vuur;

Gij schrikt terug voor 't uitslaan van den brand. —

Laat mij 't geluk dat ik zoo duur mij kocht,

En om zoo veel vertwijffing mij verwierf.

Och, om mijn kinderen, om mijn kinderen smeek

En bid ik u: wees edelmoedig, Machteld;

Laat ons den vrede. Zij het rijk besef

Der eedle daad, door u gesteld, uw loon.

En niets zal u ontbreken. Maar wees edel.

Machteld

Ga gij, vrouw Beatris, en heb den vrede!

Beatrijs
Wat zegt gij?
Machteld
Ga in vrede.
Beatrijs
Is dit uw woord?
Machteld
Het klooster is veel beter huis voor u!
Beatrijs
Zal 'k dan mij zelf voor u verneeden, dus
Uw spot en smaad nog dragen? Onbetrouwbre!
Machteld
Noemt gij mij dus?
Beatrijs
O trouwelooze!
Machteld
Trouwloos?...
Beatrijs
Met zweepen zal 'k u jagen van den dorpel.
Morgen, — en morgen vroeg reeds, gaat gij heen!
Elgard
Heer Valentijn kwam thuis, vrouw Beatrijs.
Machteld
Dan kan ik gaan.
Beatrijs
Gij blijft, tot ik 't beveel. —
Waar is mijn heer?

Elgard
Hij komt, genaagde vrouw.
Beatrijs
O Valentijn!
Valentijn
(bleek en mat)
Wat moet dit hier?
Beatrijs
Mijn heer,
Mijn toeverlaat...
Valentijn
Spreek op. Wat wil dit spel?
Beatrijs
Deez schaamteloze vrouw wil ik geen dag
Meer onder de oogen zien. Jaag haar van hier.
Zij hoont en spot haar meesteres in 't aanschijn.
Valentijn
Kom, kom... (tot Machteld) Ga gij ter rust. 't Is
[slapenstijd.
(Machteld af)
Wat waakt gij nog? Ga slapen. — Breng mij eten.
(Elgard af)
Beatrijs
Eerst zult gij mij te woord staan, Valentijn.
Valentijn
Te woord staan? Wat?...
u

Beatrijs Zijt gij het, die mij trouw,
Mij liefde zwoert voor immer?
Valentijn
Beatrijs 't Is genoeg.
Gij dwingt mij niet tot zwijgen dezen keer.
Wat is er tusschen u en deze hier,
Deez' Machteld? Nam een andre aldus mijn plaats?
Verdringt het dienend volk de meesteres,
En werd gij ontrouw?
Valentijn Wat is trouw?
Beatrijs Maar zeg 't:
Uw min voor mij is dood.
Valentijn Waar toe die vraag?
Beatrijs
Ik vrees het woord niet, of 't ons binde of scheidt:
Ik vraag uw eerlijk antwoord, Valentijn.
Valentijn
Wat zeurt gij aan mijn hoofd? — Ga rusten, ga...
Beatrijs
Zoo 'k heen moet gaan van u, in deze stonde —
Dan zal 't voor immer zijn. Nu worde 't klaar,
Wat hangt als duister vol mysterie tusschen
Uw afgewend gelaat en mijne vrees.

Valentijn
Och, ik ben moe.
Beatrijs Ik ben méér moe dan gij:
Mijn ziel is moe gewacht, — en 'k eisch mijn recht.
Valentijn
Uw recht?
Beatrijs Als moeder uwer kindren, — ja.
Valentijn
Welnu, ik eisch mijn rechten evenzeer.
Beatrijs
Dat is?...
Valentijn Ik kan niet anders zijn dan 'k ben.
Beatrijs
Gij zijt...
Valentijn Nee, nee, ik hou niet meer van u.
Beatrijs
Gij zegt?...
Valentijn Dat is de waarheid.
Beatrijs Valentijn...
Beatrijs.

Valentijn

Zoo 't eenmaal toch gesproken moét, zij 't nu.

Beatrijs

O, Valentijn...

Valentijn

Gij dwingt mij tot bekennen.
Is 't mijne schuld, zoo 'k bleef wie 'k altijd was:
Een onvast wezen dat geen banden veelt,
Al ga 'k dan in mijn vrijdom ook te gronde?
Wist ik mijn eind gewis, ik kan niet anders, —
De speelbal, ik, van Noodlots willekeur,
En slaaf van eigen breideloozen lust.
Gij — voor vermedering te goed — ga heen
Van mij, en laat me alléén mijn wegen wandlen:
Dus is voor u het beetre, 't best voor mij.

Beatrijs

Spreekt gij dit woord dus koel en zonder klank?

Valentijn

Gij zelf toch hebt tot spreken mij gedwongen!
Beleedige ù de klank dus niet. — Al klinkt
Het koel, 't is eerlijk: zoek uw weg en ga.

Beatrijs

O Valentijn, heb 'k u niet lief gehad,
Heb 'k alles u ter liefde niet geofferd,
Alleen op uw behagen sinds bedacht,
En niet op eigen heil? ... O kom terug.
Ik heb u lief als eens. Vergeef mijn hardheid;
Vergeet mijn woorden, ach, te hoog van toon,

Maar brandend van begeer naar uw bezit.
Is ijverzucht de keerzij niet der liefde?
Wendde ik die keerzij pas te fel in 't licht,
Gedenk dan hoe 'k u liefheb, u alleen.

Valentijn

Ik weet, ... en 't kan mij smarten om uw spijt;
Maar aan mijn moeheid voel 'k: mijn hart is dood.

Beatrijs

Wat dan, ... o God?

Valentijn

Wat dan? — Wij scheiden.

Beatrijs

O!
Bij God, voor wien gij mij uw liefde zwoert
Voor eeuwig, — Valentijn, bij God bezweer 'k
En sneek ik u ...

Valentijn

Ach, zweer dus niet bij God!

Beatrijs

Heeft Hij ons niet vereenigd voor altijd?

Valentijn

Vereenigd? ... Neen. — Hij scheidt ons nu veeleer.
Hij is met u noch mij, en hoort u niet.
Klaag niet tot Hem vergeefs ... Wij moeten scheiden.

Beatrijs

Dat niet, dat nimmer!

Valentijn
Is er andre weg?
Beatrijs
Keer tot mij weer, en alles zij vergeten.
Valentijn
Vergefen heb 'k, wat eens mij tot u trok.
Beatrijs
Moedwillig trekt ge uw hart van mij terug?
Valentijn
Mijn hart hoort naar geen reden. — Neen, genoeg...
Beatrijs
Ik kan niet, nooit.
Valentijn
't Valt lichter dan gij waant.
Beatrijs
Dus werpt gij 't zwaarst mij op de schouders?... Ach...
De afgrijslijke eenzaamheid... Neen, Valentijn.
Valentijn
De wereld is volkrijker dan gij denkt.
Beatrijs
Hoe kan ik 't dragen?
Valentijn
Neem uw kroost en — zie,
Dit is voor 't oogeblik een eerste stut.
(*Hij reikt haar zijn geldbeurs toe*)
Ik zal u verder steunen.

Beatrijs
Neen, dat niet!
Uw dienstvrouw was 'k, tot nóg, geen enkel uur.
Bij God, gij scheept mij als geen dienende af!
Valentijn
Dan moet 'k u anders helpen, trotsche vrouw,
Weerstreeft gij dus met starren zin mijn woord.
Er zijn geen bruggen meer van mij tot u,
En wat er was, is redloos saamgestort.
Wilt gij inschiklijk zijn?
Beatrijs
Hoe kan 'k bevroeden,
Bewil'gen? Neen...
Valentijn
Verbeid uw kindren hier.
'k Vertrouw ze u graag. Zij vergezellen u,
En 'k sluit de deur, blijft gij mijn wil weerstreven,
Met trots en onwil. Beatrijs, waarwel.
(*Hij gaat naar de deur*)
Beatrijs
O Valentijn, mijn liefste, ik laat u niet,
Blijf bij me, en ga niet heen! ga niet...
Valentijn
Laat af!
Beatrijs
'k Zal roepen, dat uw harte...
Valentijn
Spaar uw stem.

DERDE TAFEREEL

Beatris

'k Zal kloppen aan de poorten, dat het schokt
Door al de gangen van uw ledig huis!

Valentijn

Dat zal mijn hart niet deren.
(*Hij opent de deur om heen te gaan*)

Beatris

Klagen zal 'k
Aan slot en venster, dat de steen, vermurwd,
Mij antwoordt...

Valentijn

Ga, — tot wij elkander weerzien, —

Maar ga...

Beatris

Dus roert mijn klacht u niet?

Valentijn

Vaarwel!

Beatris

O, Valentijn.

Valentijn

Vaarwel.

(*Hij gaat en sluit de deur achter zich*)

Beatris

Erbarmen, ach...

(*Zij wringt de nagels tusschen de deurreet*)

Ik zal u dienen, — alles, wat gij wilt, —

En 'k blijf u wachten tot ik sterf, en zwijg:

Gij zult geen zucht meer van mijn lippen hooren.

Laat u verbidden! Hoor mij, hoor mij... Ach...

(*Zij zakt voor de gesloten deur in elkander*)

— GORDIEN —

Weer zeven jaar later. De gelagkamer eener armoedige herberg. Vuur in den haard, en de resten van een karig maal op tafel. Op den grond een leger gespreid. Achter een bont gordijn bevindt zich een alkoof. Het venster ziet uit in den helderen winternacht.

De waardin

De winternacht staat strak en sterrenrijk

Staroogend over 't wijde, witte veld.

De voren zijn door harden vorst versteend

En krakend knerpt de sneeuw onder den voet.

Wie liet een arme, half verkleumd en hongrig,

Met twee nog kleine kindren schreitend staan

In de onherbergzaamheid der wijde nacht, —

Heeft zelf hij huis en haard en legerstroop?

Ik was geen kristen, hadde ik 't niet gedaan.

Het krijten van de jongskes reet mijn hart

Aan stukken en de stem stakte in mijn keel.

Maar toen de vrouw te knieën zeeg en schreide:

„Ter liefde van Maria”... (*Zij wischt de tranen weg*)

Weigert één

Wat in dien heiligen naam wordt afgesmeekt?

Wat ongelukgen dwalen er verweesd.

En vaak wanhopig om langs 's Heeren wegen!

Wist ieder wat in onvertooste pijn

Geleden en geboet wordt, ménig hart,

In eigenbaatzucht nu tot steen verstarde,

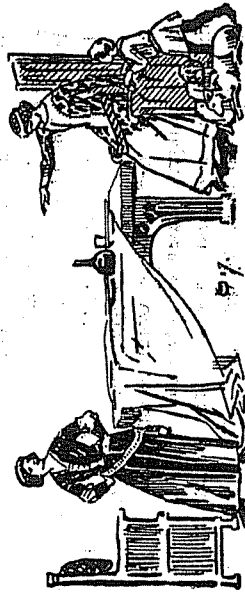
Werd week van deernis, tot een zachte peul
 Voor schrijnend wee dat meelij 't meest ontbeert.
 Barmhertigheid maakt den barmhartige beter,
 En door meedoogen stijgt de mensch tot God. —
 Zij legt de kindren in de alkoof ter rust.
 Ik wil haar niet met lastige vragen kwellen:
 De pijnlijkste armoe draagt haar smart gesluierd.
 En schuwt de schennis harer heimlijkheên. —
 Daar is zij. Hoe bedrukt ziet haar gelaat.

Beatrijs
(zeer verouderd, uitgemergeld en in rafels gehuld)
 Hoe kan 'k, aan taal zoo arm, u zeggen, vrouw,
 De mateloosheid van mijns harten dank.
 Gij kent me niet en herbergt me....

Waardin
 Om Maria,
 Wier naam gij zeide, nam ik gaarne u op.
 Kom, zwijg van dank.

Beatrijs
 Maria dank ik dit?
 Waardin
 Wilt gij nu zelf niet rusten? Zie, uw leger
 Heb 'k hier gespreid. Gij zijt wel zeer vermoeid

Beatrijs
 Goede waardin... Zaagt gij me nooit te voor?
 Waardin
 Ik zag uw wezen nooit, zoover ik weet.

Beatrijs Niet dan goed...
 Ja, ... Vrouwenperk... Wat rijst in mijn gepeins?...
 Een vreemd verhaal. Dat ving ik ergens op
 Van reizende uit de buurtschap van 't convent:
 Daar was een zuster... 't Was de kosteres...

Waardin
 Wel, zuster Beatrijs bedoelt gij vast?

Beatrijs
 Die was er kosteres?

Waardin Die is er nog:
 Zij dient er jaar en dag ter kloosterkerk;
 En geen zoo vroom als zij en ingetogen!

Beatrijs
 Maar wat ik hoorde wás van Vrouwenperk
 En van de kosteresse Beatrijs!
 't Moet veertien jaar zijn, — dus werd mij verhaald —
 Dat plots — en niemand had er 't minst vermoeden, —
 Een jonker kwam en nam haar bij de hand
 En leidde door den nacht haar heimlijk weg;
 En sinds...

Waardin
 Vrouw, wat verzint gij? Dat is laster.

Beatrijs
 'k Verzin dit niet. Dus werd mij ooit verteld.

Waardin
 Maar ik, die al mijn dagen zelf hier sleet!...

Beatrijs
 Gij kent mij niet, en zijt mij toch zoo goed.

Waardin
 Gij kunt mij morgen meer van u verhalen.
 De nacht is ver, en de uren staan niet stil.

Beatrijs
 Maar dit moet gij mij zeggen, eer gij gaat:
 'k Ben hier gekomen, wetend weg noch steg
 En half verblind van 't witte sneeuwgewemel;
 Wáár ben ik hier?

Waardin Wie zou dit oord niet kennen?
 Zie, tegen 't sterrelicht gewelf der nacht,
 Slaat in de klaarte, met beglansde daken
 En torens, zichtbaar tusschen 't dor geboomt',
 Het wijd befaamd convent van Vrouwenperk.

Beatrijs
 God, — Vrouwenperk?

Waardin Die naam is u bekend!

Beatrijs
 Die klank is mij vertrouwd van vroeger dagen.

Waardin
 Men rept er van in ieder land en streek
 En zegt er niet dan goed van.

Beatrijs

Voorwaar, ik ving dat ergens op. Men zeide ...

Waardin

Zwijg, zwijg! Dit is een schandlijk leugenweefsel.
Vrouw, zuster Beatrijs kwam hier als kind.

Beatrijs

Maar dit is toch 't befaamde Vrouwenperk?

Waardin

En nooit sprak één in 't minst haar iets te na.
Van wie der zustren ook van Vrouwenperk,
Ging immer kwaad gerucht als gij mij deedt.
Zoo onbesproken staat geen huis ter wereld. —
Dat ge u niet schaamt!

Beatrijs

Hoe kan ik 't helpen? Zie...

Waardin

Gij zegt dit voort?

Beatrijs

't Werd mij voor waar verteld!

Waardin

Maar 'k zeg u, zwijg. Ga dus niet langer verder,
Of 'k moet, — al dee 't me om de arme kinders leed, —
Van hier u wijzen, hoort ge? ... en wel terstond:
Dien laster duld ik niet onder mijn dak.

Beatrijs

Dan moet het leugen wezen wat men zeide.

Waardin

Een engel uit den hemel is ze, — en engelen
Alleén zijn God zoo lief aan 't hart als deze.

Beatrijs

Dan zou ik graag haar zien. — Hoe lang is 't her,
Dat die hier toef, — die zuster Beatrijs.

Waardin

Zoo lang mij heugt; een kleine twintig jaar.
Wanneer ge u morgen vroeg ter mis begeeft,
Ziet gij haar wis bij 't altaar, voor den dienst,
Waar zij de witte dwalen zorgzaam spreidt
En steekt de kaarsen aan. — Doch laat ons rusten.
De vaak bevangt me en 't uur is méér dan laat.

Beatrijs

Heb een gerusten nacht.

Waardin

Zij God met u,

En onze lieve Moeder.

Beatrijs

Dank.

Waardin

Vaarwel. (Af)

Beatrijs

Wat wonders hoor ik, dat mijn hart ontstelt!
't Is Vrouwenperk dat ginds de transen beurt,
Met licht beslagen en bestraald met sterren, —

En Beatrijs bezorgt er, als te voor,
De heilige dingen van den dienst des Heeren:
En nimmer liet de klok den klepel stil
En hield in paartende geluiden op
Te snoeren, voor en na, den vromen krans
Der groetenissen tot Maria's eer!
Maar hoe is 't mooglijk wat die vrouw mij zegt,
Dat géén ooit wist, ... noch miste ... Vat ik dit?
Verborg men dus zoo goed, wat éen misdreef?
Dit weet ik wel: ik staar op Vrouwenperk.
Ik ken den torennok, waar 't klaar geklank
Der klokken huist, als duiven op hun til.
Boven de koorschelp brandt, op 't strakke dak,
Wijdmarmig, 't kruis, geplaat op gouden appel.
Ik zie de poort. Daar wachtte Valentijn.
En door de lucht, wier duizend sterren bloeien,
Leidt parelkijs — een straat voor zucht en droom —
De melkweg naar die tinne, als naar zijn doel.
Dus kwam ik weer, vanwaar ik weenend vlood,
En keerde ik onbewust ter stee terug,
Waar aan mijn hart bleef hangen met verdriet.
En zie, — ik kan niet keeren! Zoet gezicht,
Van dwaas verroekloosd heil ... Ik kan niet weer,
Waar 'k vrede wachtend weet, waar liefde woont
En minlijke beveiliging der ziel....
Moeder Maria, gij alleene weet,
Hoe smart mij ziende maakte en 'k al mijn dagen
De dwaasheid mijner zonde opnieuw beschreel.
*(Zij barst in snikken uit en leunt, geknield, het hoofd
aan haar leger)*

De Eerste Verschijning

Wijd staat de deur, ten stillen nacht,

Als toen uw lief er hield de wacht
En leidde u uit, in diepe stilt.

Beatrijs
Ach, Valentijn!

De stem
Maria, Moeder eindloos mild,
Bezorgde als kosteres in 't kleed
Waarvan zich Beatrijs ontdeed,

Beatrijs
Wat hoor 'k?

De stem
Met sleutelbos en klokkezeel,
Den dienst van haar die vlood,

Beatrijs
Is dit een droom?

De stem
maar veel
Heeft uitgeboet en werd verhoord;
Keer weer: u wacht een open poort.

Beatrijs
Wat luidt zoo lieflijk aan mijn oor en lispelt
Van zoet erbarmen en vergiffenis?

De stem
Keer weer!
Beatrijs
De poort van eens....

De stem
Wees onbevreesd.

Beatrijs
Mij wacht een open poort?

De stem
En gal

Beatrijs
Vanwaar die stem? Of heb 'k dit niet gehoord?

De stem
U wacht vergeving en gena.

Beatrijs
O, 'k droom! Dit is 't vertelstel der waardin,
Dat nasuist in mijn hoofd: een vreemd verhaal
Van Beatrijs, die *niet* ter wereld vlood
In liefdes arm, en nimmer trouweloos
Haar plicht verzaakte en haar geloften brak. —
Wie praat mij dus, misleidend, zoet bedrog
In 't oor, dat gretig de bekoring drinkt? —
Wat graag geloofd werd, wordt zoo graag gehoord.

De stem
O ga, u wacht een open poort:
Maria heeft uw bee verhoord.

Beatrijs
Dit is een droom die, uit de hel gebloeid,
Mijn zin verward en mijn verbeelding krenkt,
Tot 'k, speelbal mijner dwaze hersenschimmen,
Mij stort in de armen der ontloopen wraak. —
Hoe kwam 'k dan hier tot Vrouwenperk weerom?

De stem
Maria is zoo eindloos mild!...
Dat gij mijn roep niet hooren wilt?
Maria heeft uw fout verschoond.

Beatrijs
Dit bites de vijand zelf me in 't luistrend oor,
En sprak mij van de lippen dezer vrouw. —
Toch was die stem zoo mild, en zoetheid dauwend
Als, honingrijk, een bloem in 't jonge licht.
Sta 'k niet in wondren?...

De stem
Maria heeft zich mild betoond.

Beatrijs
Wat die vrouw vertelt, —
En nu die stem, die lieflijk luidt en lokt...

De stem
U wacht verlossing en gena.

Beatrijs
Zoo 'k toch mocht keeren naar mijn koele cel...

De stem
O, keer terstond;

Beatrijs
En bergen in haar vrede 't brandend hoofd?

De stem
O keer, en ga.

Beatrijs.

Beatrijs

Hoe keer ik wel naar Vrouwenperk terug
En word met slagen niet en bittern hoon,
Als een ontuchtig dier, dat schaamte kent
Noch schand, gedreven van zijn vromen drempel!

De stem

 Maria wacht u onverstoord.

Beatrijs

Vlieden, o vijeden!

De stem

 Keer weer!

Beatrijs

 Weg van hier en ver,
Zoo ver mijn open voeten 't morgen duldten.

De stem

 U wacht een open poort.

Beatrijs

Neen, weg moet 'k, weg, mag nooit u wederzien,
Gefelde tinnen, waar, wie offervaardig
Zich God verloofden, eeuwigen vrede vonden
En zien den hemel in deez bloemrijke aard.
*(Door de ontroering overmand, zinkt zij voor de
alkoof ter aarde)*

De tweede Verschijning

 Wat let gij niet op 't hoog bevel
En spoedt ten open klooster snel.

Beatrijs

Bedriegelijk geroep van zoet bekoren!
Hoe durf 'k bekennen wat ik zondigs pleegde?
Er is geen uitkomst meer voor Beatrijs.
Waar berg ik mij voor 't angstig wraakgericht?

De stem

 Maria had ontfermigheit,
De diepte van uw val ten spijt...

Beatrijs

Laat af! Geef rust! Ik wil niet meer terug.
Ik ben een stuurloos wrak dat aligrend drijft,
Den storm ten prooi, op de ongewisse baren,
De' ondergang onvermijdelijk te gemoet.
Laat mij verloren zijn... Ik heb 't verdiend.

De stem

 Maria bleef u mild en zacht.

Beatrijs

Viel ook uw deernis als een arend op me,
En dwong ter vlucht mij opwaart in zijn klauw, —
'k Stel mij te weer: want 'k ben te diep gevallen:
'k Verdien niet anders dan vergetelheid.

De stem

 Maria heeft u trouw gedacht.
Scheepmoed, boetvaardige zondaarsziel,
En ij terug, — en dank en kniel.

Beatrijs

 Maar ben 'k de moeder mijner kinderen niet?...

Verdwazend woord van zoet bevroede tong,
Bekoor mij niet. Verlaat ik, laf opnieuw,
Mijn kinderen nu, als 'k eenmaal God verliet? —
Hoe ook onwaardig, 'k ben hun moeder toch;
Wie zou ze beter minnen dan hun moeder? ...

De stem

Of 't moest de Moeder Gods zijn die
Ze in trouwe schuts nam op haar knie.

Beatrijs

Neen, scheid mij van mijn arme kinderen niet!
Ik roep den dood niet aan, die mij bevrijde:

'k Wil léven heel dit leven van ellend

En zore straf, ten eindlijk einde toe.

Maak slechts dit kinderpaar niet moederloos.

(Zij rukt 't gordijn der alkoof weg)

Was 't God die riep, — dan roept Hij andermaal.

De derde Verschijning.

Wat beidt en draalt gij zonder eind,

Wanneer Gods stem u overschijnt

En spreekt bevel ten derden maal:

Ga ten convent.

Beatrijs

Is dit uw wil, mijn God?

De stem

En toef noch draal.

Beatrijs

Hoe kan ik keeren?

De stem

Neem sleutel, wijje en mantelkleed.

Beatrijs

Wat hoor 'k?

De stem

Maria, die uw lijden weet,

Zij 't andere àl bevolen.

Beatrijs

Maria zij 't bevolen?

De stem

Ga!

Beatrijs

Ik ga?

De stem

U wacht verlossing en gena.

Beatrijs

Wat wonder bloeit in mijn verrukte ziel

En zegt me te ijlen, waar gena mij wenkt?

De stem

Zoo keer: u wacht een open poort.

Beatrijs

Ten derden maal, — dit woord vol zoeten klank?

De stem

Maria heeft uw beë verhoord.

Beatrijs

Moeder Maria, hebt gij 't dus beschikt

En mag 'k niet twijflen? Moet ik dus gelooven?

O vizioen...

De eerste stem

Maak haast.

Beatrijs

O licht!

De tweede stem

En keer.

Beatrijs

O vreugd!

De derde stem

En spoed u voort!

Beatrijs

O hoop!

De vreugd bevlengt mijn geschokte ziel.

Vliegt Beatrijs dus haar verlossing toe?

Wart gij mij toch genadig? Zie, ik zij. —

Mijn kinderen... Zeg ik dús dit paar vaarwel?

Wees hen genadig, Heer. Ik ben bereid. —

Zal 'k om een laatsten kus hun slaap niet storen?

De sluimer houdt hen onbewust van 't wee,

Dat met den morgen schemert voor hun ziel.

Zij weten 't steeds te vroeg.

De derde stem

Hoe lang nog mijn geduld getart?

Beatrijs

God roept. Ik kom.

(Zij legt haar rozenkrans op 't bed der kinderen)

Wijst mij den weg.

De eerste stem

O volg.

Beatrijs

Geef hun uw paradijs.

De tweede stem

Maak haast.

Beatrijs

Ik kom.

De derde stem

En keer.

Beatrijs

Vaarwel. — Zie, Heer, uw dienstmaagd hoort.

Dat mij geschiede naar uw wil en woord.

(Het Angelus klept van ver. Tevergeefs poogt Beatrijs

de gesloten deur te openen)

De grendel dwingt de deur tot stom verzet. —

Vergeefs. De sleutel houdt ze in 't slot gewrongen.

Ben 'k dus gevangen in gesloten kooi?

(Zij rukt het raam open)

Onzeere nacht, neem me in uw armen op.

Eéns waart gij medeplichtig aan 't verraad:

Leid met uw sterren mij mijn weg terug!

Maria, in uw heiligen naam! Bid voor

Ons, zondaars, nu, — in 't uur van onzen dood.

(Zij springt uit het venster. Pauze)

De waardin

Welk vreemd gerucht vervult het slapend huis?

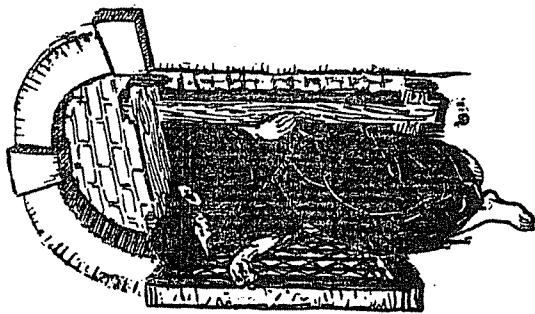
'k Hoor klank en toon die 'k niet te duiden weet.

Slaapt gij, zwervende vrouw? Slaapt gij zoo vast? —

Haar bed is leeg. Het venster open? Hoe,

Wat zie 'k: de kindren slapend in de alkoof?
En dit? ... Een rozenkrans ligt op de spreij. —
Is dit mijn loon voor goed-bedoelde daad:
Gevlucht; zij laat die kindren mij ten last. —
Wat 'k deed ter uwer liefde, Lieve Vrouw,
Gaf immer mij nog vreugd ... Brengt dit mij rouw?

— GORDIJN —

VIERDE TAFEREEL

De sakristie als bij het begin. Door de open kerkdeur ziet men het beeld van Maria. Op den drempel liggen de kleederen van Beatrijs, zooals deze ze er in het eerste tafereel heeft neergelegd. Vroege morgenstond.

Een oudere zuster

(door twee anderen ondersteund, die haar naar de kapel leiden)

Gij zijt wel goed dat gij mijn zwakheid steunt,
Sinds de eigen kracht mijn kranke leën verliet.
Want ik ben oud, zeer oud ... Maar toch, vandaag
Had ik niet graag den vroegen dienst gemist,
Nu ter verjaring van haar intree hier,
Die goede Beatrijs haar kroontje ontvangt.
Waar toeft zij nu?

Een zuster

De moeder wacht haar op,
Wanneer zij van haar cel spoedt ter kerk,
En houdt haar, tot hier alles is bereid,
En plechtig alle zustrèn saam haar leiden ...

De oudere zuster

Hoe mooi en wel bedacht. Ik rep mij, ziet. *(af)*

Een andere zuster

(die het misgewaad gereed legt)

't Is de eerste keer, sinds Beatrijs hier wijlt,

Dat vreemde handen 't haar vertrouwde werk
Verrichten in haar plaats. — Fluks, eer zij komen.

De Tuinman

(*met een bloeienden rozelaar*)

Och, waar is zuster Beatrijs? Zie hier:
Dit zag ik heel mijn leven niet! Zie, rozen,
In 't midden van den winter, onverwachts...

Zuster

Werklijke rozen! Uit de kassen?

Tuinman

Neen,

Ik vond ze bloeiend in den tuim... Ik kwam
En dacht...

Zuster

Maar 'k heb geen tijd. Vertel 't de moeder,
Straks, als zij...

Tuinman

Waar is zuster Beatrijs?

Zuster

Viert feest vandaag. Komt straks. Ik ga!

Tuinman

Viert feest?

Hoe zal zij blij zijn om den wondren ruiker.
Ik zet de bloemen bij Maria neer.

Maar wie heeft ooit zoo wonder iets gezien?

De twee andere zusters

(*komen terug uit de kapel*)

Zie toch! Wat hebt gij tuinman?

Tuinman

Rozen, rozen!
In 't hartje van den winter, rood en fet
Als vlammen, — of de sneeuw in laaie stond.
Ik plukte ze uit de sneeuw!

De zusters

Hoe kan dat? Vreemd...

Tuinman

Als waren ze uit den hemel neergeregend!

De zusters

Voor 't feest van Beatrijs. — Wij zeggen 't moeder!
Kom, ijlings, kom...

Tuinman

Hier hoor ik méer van, straks...
(*hij begeeft zich naar de kapel*)

Beatrijs

(*in de sakristie tredend*).

Bleef alles onveranderd waar 'k mij keer? —
De tijd liet alles even ongerept;
Mijn sakristie is als zij altijd was.
De koorroketten aan den spijker... Ach.

Tuinman

(*keert in gedachten uit de kapel terug*)

Wie zou 't gelooven, zag hij 't niet voor oogen? (*af*)

Beatrijs

De kerk. Mijn God, 'k betree uw heiligen grond,
De witte steenen, lang mij vreemd geworden.

Hoe wasch 'k mijn feilen met mijn tranen af?
Ik kus u, heilige drempel. — Zie, — wat zie 'k?
Dit kleed, waar 'k zelf mijn wijle en mantel legde;
Die sleutelbos! — Mijn sleutels... Hoort dit mij?
Zijn dit de dingen die 'k, ter vlucht gereed,
U, Moeder, in mijn angsten toevertrouwde?
Ik durf niet opzien naar uw heilig beeld. —
Het is mijn eigen kleed. Het letterteeken
Is 't mijne van voorheen... Hoe vat ik dit?
Hoe ligt hier kleed en sleutelbos als toen?
Maria, 'k gaf mijn wijle en sleutels u:
Is 't waar, vervulde gij dien langen tijd
Getrouw aldus den plicht der plichtvergeetne,
En geeft mij weer, wat 'k in uw hoede liet?
Mag 'k mij weerom dan sluiren met deez' waden,
En ben 'k weer Beatrijs als in 't verleên:
Beteekent gij me aldus vergiffenis?
(*Zij hult zich in mantel en sluier*)
En toch, — mág 'k met dit kleed als éens mij klæden,
Toen 'k God een hart gaf als een reine bloem:
Wat hield ik op mijn hand nu meer dan asch,
Sinds ik mijn leven wegwierp in de vlam.
Wat zijn u dorre sintels waard, mijn God?
Ik heb verdiend, dat mij uw voet vertreedt.
Moeder, o Moeder! (*pauze*) Maar 't is luidens tijd.
Straks heeft de klok al 't Angelus geklept:
't Convent is wakker, en ter misse spoedt
De schaar der zusters... Komt geen kosteres
En roert het zeel? — Geen stap klinkt, hoe ik hoor,
En niemand in de sakristie verschijnt.
Ach, Beatrijs... Hoe beeft mijn hart van angst
En siddert, nu 'k bedenk: 't is over 't uur.
De sterren bleeken in den morgenmist.
Zal 'k gaan? Sta God mij bij. — Ik durf niet... Neen...

Wel, zuster Beatrijs, uw uur verslapen?
Hoe kan 't? 't Is de eerste keer zoolang 'k u ken,
Dat u de klok beschaamt. 't Is over tijd.
Lui fluks; maak haast.

Vader...

Zoo erg is 't niet.

Och, Beatrijs is hier? En boven wacht
De moeder overste, of zij nog niet komt...
Dus valt de fijn beraamde feestverrassing.
Nû was zij weer, als altijd, allen voor! (*af*)

Mijn God! (*zij gaat en luidt de klok*)

Was er geen grooter kwaad dan dit,
Maria zou zoo deerlijk niet bedroefd
Haar oogen slaan op deze ondankbre wereld.
En hoe heeft Beatrijs, die vrome ziel,
Door jaren van zoo trouw volbrachten plicht
Niet zooveel deugden voor den Heer verdiend,
Dat haar een lichte vlek wordt kwijtgescholden,
Was zij eens minder vroom, of achtloos, traag...
Geen moeder is er, als Maria mild!

(*zijn blik valt op 't Mariabeeld*)

Wel, Moeder, heb 'k te voren nooit uw beeld
Geschouwd gelijk het was? Ik dacht u peinzend
En zorgelijk bedrukt... 'k Zie nû voor 't eerst

Een lachen klaren over dit gezicht:

Dat moet de morgen zijn, die rozig daagt
En schijnt verheldrend op dit oud gelaat,
Met nieuwe blijheid van ontbloeden glans.

Beatrijs

(*terugkeerend*)

Ik kan geen stond meer zwijgen, vader. Hoor...
Ik draag een groot geheim, dat doet mijn hart
Van angst en weedom breken.

Priester

Dochter, spreek.

Beatrijs

Hoe kan ik spreken en ontwijd deez' plek,
Ontwijd uw ooren niet?

Priester

Een priester hoort

Met de ooren niet, alleen maar met zijn hart.
Wat hebt gij mij te zeggen?

Beatrijs

Vader, zie, —

Ben ik dan zuster Beatrijs, als gistren
En iedren dag, sinds veertien volle jaren?
Laat u geen schijn misleiden! Zie, — en zeg.

Priester

Of gij verouderd zijt? Bedoelt gij dit?

Beatrijs

Ben ik dezelfde die 'k hier gistren was?

Priester

Wel zie 'k u steeds, maar 'k zie zoo nauw niet toe.
Wat doet een rimpel ook, of grijzend haar?
Wij worden niet geboren voor den tijd.
Maar... is 't uit ijdelheid dat gij dus vraagt?

Beatrijs

Neen, vader. Zeg mij: ben ik Beatrijs?
Die gij hier gistren zaagt? Die spreide 't áltaar
En legde 't misgewaad voor u gereed?

Priester

Gij vraagt naiever dan een kind zou doen.

Beatrijs

Dus geeft vandaag of gistren geen verschil,
En ben ik, als vóór heden, nog dezelfde?

Priester

Hoor, Beatrijs, zeg duidelijk wat gij meent.

Beatrijs

Vader, ik ben hier gistren niet geweest.

Priester

Droomt gij met wakende oogen?

Beatrijs

Vader, neen,

Ik was hier gistren niet, noch eergister, —

Geen enklen dag der laatste veertien jaar.

Maar zie mij aan. Heeft geen mij dan gemist?

Priester
Mijn kind, beving de koorts u? Ga ter rust
En kwel uw geest niet langer. Gij zijt krank.

Beatrijs
Neen, vader.

Priester
Ga, gij ijlt!

Beatrijs
Neen, vader.

Priester
'k Hoor 't!
Ik zie 't aan uw verbleekt en koortsig wezen.
Gij hadt een kwaden nacht. — 't Is niets... De rust...

Beatrijs
Neen, vader. Hoor. Vergun mij...

Priester
Gij zijt krank.

Wees niet onwillig. Ga nu, Beatrijs.

Beatrijs
Ik ben niet krank, maar ik ben schuldig, vader.
Ik weet te goed, de zonde die 'k bedreef,
Den tijd dien 'k in de wereld heb verspild:
Ik meet zijn diepte aan 't lijden van mijn hart,
Sinds ik, te middernacht, van hier gevluht...

Priester
Wat spreekt gij toch van „vlucht”? Gij waart bij ons.
Zoolang 'k u ken, waart gij een vrome zuster,
Die 't daagsche werk volbracht met vlijt...

Beatrijs
Niet ik!
'k Was veertien jaar de ellendigste aller zondaars.

Priester
Laast gij nog laat ter nacht in 't gulden boek
Theophilus' verhaal, of liet den slaap
Voor wakend droomen over Heisterbach, —
Den monnik die verdween voor duizend jaar?...

Beatrijs
Ik spreek mijn biecht.

Priester
U voegde zwijgen beter.

Beatrijs
Vergeving, bid ik u.

Priester
Gij praat in droom.

Beatrijs
'k Belijd in ernst en bid u...

Priester
Och, vergroot
Uw feiten niet door breidelooos verbeelden.
Door wake of vasten hebt gij 't lijf verzwakt.

Beatrijs
De duivel preste mij ter vlucht, en 'k vlood:
Wij vluchten saam.

Priester
Neen, zuster Beatrijs!

Beatrijs.

Beatrijs

En woog, als lood, de erinring op mijn hart, —
Ik leefde in ontucht, eerst met mijn verleider.

Priester

Zij raast!

Beatrijs

Dan, zeven jaar, voor ieder veil.

Priester

Hou in. Ik leg u strenglijk zwijgen op.
Gij spreekt in koorts: keer aanstonds naar uw cel.
Gij zegt zeer slechte dingen, die geen mensch
Gelooven kan of mag... Ga, Beatrijs.
Gij zijt dezelfde die gij gisten waart,
En al de dagen sedert ik u ken...
Gij hebt meer medicijn voor 't lijf van noó,
Dan balsem voor de ziel. — Gehoorzaam fluks.

Beatrijs

Hoor mij toch, vader: wat 'k u zeg, is waar.

Priester

Gij waart toch hier!

Beatrijs

Een andre deed mijn dienst.

Priester

U leek een nacht vol droomen veertien jaren.

Beatrijs

Twee kindren droeg 'k, getuigen mijner schand.

Ter herberg bracht ik gisten avond beiden.
Ik wist niet waar ik was. Toen riep een stem
Tot driemaal toe en drong mij: „keer terug”.
Hun liet 'k mijn rozenkrans tot erfenis,
En kwam hier weer.

Priester

Wat moet ik hooren?

Beatrijs

Zie,

De kloosterpoort stond open, en 't habijt,
Dat 'k vluchtend éens hier op den drempel liet,
Lag met mijn sleutels, waar 'k ze legde, hier.
Dus gaf Maria mij 't verloorne weer.

Priester

Hoe zou 'k gelooven, wat gij zegt? Ik wil
Uw woorden niet gelooven. Gisten zag 'k
Als heden u... Hier diende Beatrijs
Sinds vele jaren God, zoo vroom en kuisch,
Dat de Englen, lachend, uit het paradijs
Neerblikken op haar zuster in 't habijt.
Wie had, in schijn van zuster Beatrijs,
Onmerkbaar dus uw ambt dien langen tijd
Vervuld?

Beatrijs

Ik kan niet spreken.

Priester

Antwoord mij.

Beatrijs

O vader, vader, was 't Maria niet?

Beatrijs.

Priester

Verzint gij dus moedwillig dwaas verhaal

En meent dat gij Maria's eer verhoogt

Met webbe en weefsel van onzin'gen droom?

Dit is meer kindsch dan kinderlijk gespeel.

Maria, die de Moeder is der wijsheid,

Wil dus met valsch vernuft niet zijn gediend.

Beatrijs

Vader, al wat 'k u zeide — ik zweer 't — is waar.

Priester

Zij zegt dit met zoo kalm en klaar gelaat,

Dat 'k sidder bij den klank van 't eerlijk woord. —

Hoe kunt gij mij bewijzen wat gij zegt?

De Moeder Overste

Hoor wat ons wedervaart in de ochtend vroeg: —

Ik zocht u, vader, in de sakristie. —

Nu geef mij raad. Wat doen? Daar komt de vrouw

Der herberg langs den grooten weg, en zegt

Mij 't vreemd gebeuren eener arme zwerfster

Die zij, der Lieve Vrouw ter min', van nacht

Bij haar in huis nam, spijs en leger schonk:

En eer de morgen grauwte, is zij verdwenen.

Twee kindren bracht ze weenend met zich mee

En laat zij onverzorgd en troostloos achter.

Hier is de vrouw. — Kom nader. Spreek waardin. —

Zoo hoort gij zelf en geeft mij goeden raad.

Priester

Wat moet ik hooren? Kan dit werkelijk zijn?

De Waardin

Deze arme bloedjes kan 'k niet houden, vader.

Al borg ik nog zoo graag ze voor een nacht.

Verkleumd en hongrig waren ze: och, 'k had meelij.

't Zijn jongskes beide... Ik ben een arme vrouw. —

'k Werd in mijn droom door vreemd gerucht gewekt.

Ik dacht muziek te hooren, — zoete stemmen,

Zoo meende ik, wakend half en half nog sluimrend,

En ga en kijk beneden waar zij slapen.

Wijd staat het venster open in den nacht.

Geen vrouw te zien. De moeder is gevluucht.

Op 't bed een rozenkrans, als een'ge erfnis.

Zoo laat ze bei haar kindren mij ten last.

Priester

Uw weg, mijn God, is wonder.

Moeder

Wat droeve dingen toch de wereld bergt!

Beatrijs,

Waardin

Neem gij de wichten hier in Vrouwenperk.

Ik kan geen kindren houden in mijn armoe.

Maar gij zijt veten hier. 't Convent is rijk.

Moeder

Wat meent gij, vader?

Priester

Neem de beide, neem

De kindren, door Maria ons gegeven.

Der Lieve Vrouw ter minne naamt gij ze op; —

Der Lieve Vrouw ter minne, op uwe beurt,
Behoud ze: ik leer ze de altaardienst.

Moeder Zoo zij 't. (af)

Waardin
Dan ga 'k getroost. — Maar zij, de ontaarde moeder..

Priester
Vrouw, oordeel niet. Wie weet de wegen Gods?
(*Waardin af*)

Beatrijs
(*tot de Madonna*)
Moeder, dus hebt ge ook dit gebed verhoord?

Priester
Gij hebt berouwd. Vergeven heeft u God.
Hoe zal ik langer twijfen aan uw woord?
Maar wijl u wonder werd zoo onverklaarbaar,
Zeg mij nog, tot Maria's meedren prijs,
Hoe gj haar gunst bewaardet, Beatrijs.

Beatrijs
Geen dag verging, hoe diep ik zonk in smaad,
Of 'k bad mijn ave, vroeg, en 's avonds laat,
Der goede, lieve Moeder groetenis:
Zoo iets mij redde, was 't niet dit?

Priester Gewis,
Kind der genade. Dank Maria's trouw.
Wie haar aanriep, ging nimmer onverhoord
Met leege handen heen. Maar 't u weervarne

Is maatloos boven elk genadewerk.
'k Houd uw geheim. Maria dekte 't stil.
Verborgen blijve uw naam bij 't weer-verhalen.
Maar elk moet hooren, tot verheven les,
Dit wonder van Maria kosteres.
Ik lees mijn Mis voor u, — een Mis van dank. (af)

(Terwijl Beatris zich begeeft tot het Mariabeeld, komt de moeder overste met de andere zusters, en toont den priester het zilveren kroonje, dat voor Beatris bestemd is)

Moeder

't Is twintig jaar, dat zij haar intree deed,
Vader: uw beste miswa ligt gereed!

Beatris

(voor 't beeld geknield)

O Gij, die in de sneeuw der rozen

Van 't paradijs

Gezeted, schoone, vlekkelooze
Genegen glimlacht naar de wijs
Die Serafs, op hun pennen hangend,
Al spelend van hun cithers slaan, —
Kunt Gij vol deernis om den waan
Der wereld, naar ons heil verlangend,
Bij 't ruischen hunner zaalge kooren,
Ons klagen van beneden hooren
En 't oog op onze ellende slaan?
Zeeg ik, verworpen en bedorven,
Zoo diep in smaad en schande en pijn,
Uw medelij is niet gestorven:
Hoe donker ook mijn zonden waren,

De doornen worden rozelaren
Bij 't stralen van uw zonnenschijn.

Maria, Dageraad der zielen

En 't wassend licht

Der sterren, die in 't Oosten krielen,

Waarvoor wij dankbaar, dieper knielen,

Naar Gij ons heerlijk hooger richt:

Gij zijt de troost van al wie schreien,

Gij zijt de vreugd van ons verblijen.

(Onderwijl hebben de kloosterzusters de kapel gevuld, en heffen het Magnificat aan. De moeder overste zet Beatris het kroonje op 't hoofd en beurt haar op. In feestelijk misgewaad schrijdt de priester naar het altaar, door allen gevolgd. Het orgel speelt. De kapel straalt in een wonder licht, en van zijn voetstuk strekt het Mariabeeld de armen uit naar Beatris)

